

Dicht het Surinaamse AOW-gat

Donderdag vindt in de Tweede Kamer een Algemeen Overleg plaats over de AOW, gelet op de vergrijzing een belangrijk onderwerp voor steeds meer mensen. De AOW zorgt ervoor dat grote groepen mensen boven de armoedegrens blijven. Dat maakt niet alleen verschil in de persoonlijke levens van mensen. Het scheelt ook een hele hoop maatschappelijke kosten: zorg, welzijnswerk en schuldhulpverlening. Daarnaast is in een vergrijzende economie het inkomen van gepensioneerden een steeds belangrijker bestanddeel van onze consumptie en daarmee van onze economische cyclus. Als wij ons 'uit de recessie consumeren', is dat voor ruim een derde dankzij gepensioneerden. Daarbinnen spelen lage pensioeninkomens een grotere rol per ontvangen euro: hoe lager het inkomen, hoe groter het gedeelte van het inkomen dat voor consumptie wordt aangewend.

Toch zit er een gat in dit belangrijke vangnet. Wie een gedeelte van zijn of haar werkende leven in het buitenland is, bouwt in die jaren geen AOW op. Dat is op zich een logische gedachte – anders zou bijvoorbeeld een burger uit een ander EU-land bij pensionering naar Nederland kunnen verhuizen om hier te profiteren van een hoger uitkeringsbedrag dan in het land van herkomst. Maar het betekent ook dat de eerste generatie Turkse en Marokkaanse Nederlanders vaak geen recht heeft op een volledige AOW. Zij hebben vaak niet alle vijftig jaar in Nederland gewoond die nodig zijn om daar recht op te hebben. Maar omdat wij als samenleving niet willen dat mensen onder de armoedegrens belanden is er de Aanvullende Inkomensvoorziening Ouderen (AIO). Dat vult niet aan tot AOW-niveau maar wel tot het sociaal minimum.

Donderdag wordt gesproken over de (on)mogelijkheid deze AIO automatisch uit te keren aan rechthebbenden. Er zijn namelijk veel niet-gebruikers van de AIO die de regeling niet kennen of die hem vanwege de voorwaarden niet aanvragen. De Tweede Kamer kan door in te stemmen met gegevensuitwisseling de Sociale Verzekeringsbank helpen de groep te bereiken die de regeling niet kent. Wat ook kan is snoeien in de voorwaarden om de AIO te ontvangen: kostendelersnorm, vermogenstoets en 13-wekencriterium. Mocht de Kamer extra argumenten nodig hebben dan zou ze kunnen laten uitzoeken door CPB of SCP hoeveel een toename in AIO-gebruik de staatskas kost versus wat het oplevert aan wegvallende maatschappelijke kosten.

Hetzelfde probleem, maar dan net anders, is het Surinaamse AOW-gat. De 31.000 Surinaamse Nederlanders waarover het donderdag óók gaat zouden niet via de AIO gecompenseerd moeten worden, maar hun volledige AOW moeten ontvangen. Zij hebben hier namelijk wél AOW-premie voor betaald. Ze deden dit voor de onafhankelijkheid in 1975 op Nederlands grondgebied: Suriname. Als zij een beroep op de AIO moeten doen, is dat een vorm van ongelijkheid met andere ingezetenen die ook AOW-premie betaalden. Zo denkt de rechtspraak er niet over: tot aan de Hoge Raad is bevestigd dat de enige wettelijke voorwaarde om AOW te ontvangen, 'inwoner van het rijk' zijn, slaat op inwoners van het gebiedsdeel Nederland en niet van het Koninkrijk der Nederlanden. Juridisch klopt die argumentatie kennelijk.

Aan de Tweede Kamer is het nu om twee sociale en economische argumenten toe te voegen aan deze onnodig gejuridiseerde discussie. Ten eerste zou iedereen die premie betaalt voor een verzekering ook de uitkering moeten kunnen ontvangen. Ten tweede is het in alle opzichten onverstandig om mensen onder de armoedegrens te doen belanden.

Piet Rietman
Econoom ABN Amro